MATERIAŁY DYDAKTYCZNE

Odcinek 41: Stan wojenny – doświadczenie pokoleniowe

Tematyka

Program ma na celu pokazanie okresu stanu wojennego i wydarzeń politycznych tamtego okresu z perspektywy obywatelskiej i zwrócenie uwagi na to jaki wpływ miały wydarzenia historyczne na życie codzienne obywateli.

!

Wykorzystaj w przygotowaniu swoich wykładów lub lekcji szkolnych poniższe propozycje oraz program:

- cały odcinek: https://youtu.be/dLrqSZE_VhI
- zwiastun programu: https://youtu.be/6YZiTtzMZB4



Zagadnienia wstępne

Sugeruje się rozpoczęcie bloku zajęć od spontanicznej dyskusji dotyczącej stanu wojennego i zastanowieniu się nad potocznym stanem wiedzy oraz najważniejszymi dylematami jakie mogą pojawiać się przy próbie oceny tamtych wydarzeń.

MATERIAŁY DYDAKTYCZNE

Odcinek 41: Stan wojenny – doświadczenie pokoleniowe

Część 1/3:
Doświadczenie pokoleniowe

Emisja pierwszej części programu: **(0:30–13:10)**

Pytania i zagadnienia do dyskusji

1. Co było przyczyną strajku studentów radomskich, i solidaryzujących się z nimi studentów z innych polskich uczelni? Jaki efekt dał ten strajk?
2. Czy wprowadzenie stanu wojennego było zaskoczeniem?
3. Co to było Powstanie Węgierskie 1956 roku? Czy można doszukiwać się analogii tamtej sytuacji i sytuacji w Polsce w 1981 roku? Co z ZSRR i w jednym i drugim przypadku?



[1] Przemówienie telewizyjne gen. Wojciecha Jaruzelskiego 13.12.1981



[2] Spalenie radzieckiego czołgu w Pradze, 1968

4. Co miało miejsce w Czechosłowacji w 1968 roku?
5. Czy w powszechnej wyobraźni społecznej istniało na początku lat 80-tych poczucie zagrożenia ze strony radzieckiej, a szczególnie ewentualnej interwencji w celu tłumienia rozwijającego się ruchu Solidarności?
6. Dlaczego stan wojenny jest i był potocznie nazywany wojną *jaruzelsko-polską*?
7. Co to był kryzys bydgoski?

MATERIAŁY DYDAKTYCZNE

Odcinek 41: Stan wojenny – doświadczenie pokoleniowe

Część 2/3:
Instytucje i represje



[3]

Pomnik górników kopalni „Wujek” w Katowicach

Emisja drugiej części programu: **(13:11–26:53)**

Zagadnienia do dyskusji i pytania:

8. Ile czasu trwał stan wojenny?

9. Jak wyglądały represje podczas stanu wojennego? Kogo głównie dotyczyły? W jaki sposób stan wojenny dotykał obywateli niezaangażowanych w działalność opozycyjną?

10. Kiedy, w jakie dni miesiąca, w okresie stanu wojennego najczęściej organizowano protesty i demonstracje?

11. Jakie miejsce widnieje na zdjęciu [3] i z jakimi tragicznymi wydarzeniami stanu wojennego się łączy?

12. Jakie ograniczenia wolności obowiązywały w okresie stanu wojennego w Polsce?

13. Z jakiego filmu, rozgrywającego się w okresie stanu wojennego pochodzi ten kadr [4]?

14. Co miała na celu i jak powszechnie nazywano instytucję, której fragment siedziby przedstawiony jest na zdjęciu?

[4]



Fragment filmu „Rozmowy kontrolowane”



[5]

Zachowany portal Główny Urząd Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk (cenzury)

Część 3/3:
Stan wojenny w pamięci

Emisja trzeciej części programu: **(26:54–42:18)**

Zagadnienia do dyskusji i pytania:

15. Skąd pochodzi nasza współczesna wiedza o czasach stanu wojennego? Jak jest z wiarygodnością źródeł?

16. Co to było „Gadziecho”?

17. Od czego może zależeć współczesna ocena stanu wojennego?

18. Jak wyglądała społeczna ocena stanu wojennego w czasach gdy był on wprowadzany?

19. Na czym miała polegać paralela pomiędzy W. Jaruzelskim a J. Piłsudskim propagowana przez osoby tłumaczące konieczność wprowadzenia stanu wojennego?

20. Jakie znaczenie dla Polski i jej późniejszych losów miała emigracja będąca efektem stanu wojennego?

Podsumowanie

1. Słownik postaci i terminów:

Michał Hebda – profesor i działacz komunistyczny, jeden z wiceministrów w latach 1985–1988. Strajk w Radomiu przeciwko jego wyborowi na rektora trwał od 26 października 1981 r. Hebda zrezygnował z godności rektorskiej.

Powstanie Węgierskie 1956 – powstanie to wybuchło 23 października 1956 r. i zostało stłumione interwencją wojsk sowieckich na początku listopada. Przyniosło ponad 2 tysiące ofiar śmiertelnych, kilkanaście tysięcy rannych, dużą falę emigracyjną, a w kraju ugruntowanie twardego kursu partii komunistycznej.

Praska wiosna 1968 – okres wprowadzania reform i znoszenia ograniczeń (m.in. cenzury, liberalizacja polityki wobec kościołów, wprowadzanie reguł demokratycznych w obrębie samej partii) zainicjowany przez nowowybranego przywódcę Kamunistycznej Partii Czechosłowacji na początku roku 1968. Daleko idące reformy w Czechosłowacji spotkały się ze zdecydowanym sprzeciwem ze strony ZSRR, który przy udziale wojsk innych państw Układu Warszawskiego (Polska, NRD, Węgry, Bułgaria) dokonał zbrojnej inwazji w dniach 20 i 21 sierpnia 1968 roku. Do stłumienia czechosłowackiego ruchu reformatorskiego wykorzystano, jak się szacuje, nawet do pół miliona żołnierzy.

Kryzys bydgoski – miał miejsce w marcu 1981 r., gdy w czasie posiedzenia Wojewódzkiej Rady Narodowej w Bydgoszczy funkcjonariusze milicji pobili zaproszonego tam szefa regionu „Solidarności" Jana Rulewskiego. Sytuacja spowodowała wzrost napięcia w całym kraju.

Pacyfikacja kopalni „Wujek" – przeprowadzona 16 grudnia 1981 roku przez oddziały ZOMO i wojsko akcja pacyfikacyjna wymierzona w strajkujących w katowickiej kopalni „Wujek" górników. W wyniku brutalnej akcji śmierć poniosło 9 osób a kilkudziesięciu zostało rannych. Do akcji pacyfikacyjnej użyto aż ponad 2000 funkcjonariuszy dysponujących 22 czołgami oraz 44 wozami bojowymi.

Gadziecho – gazeta ukazująca się w Krakowie w okresie stanu wojennego, która zastąpiła trzy wcześniej ukazujące się tytuły: **Ga**zetę Krakowską, **Dzie**nnik Polski i **Echo** Krakowa. Potoczna, prześmiewcza nazwa podkreślająca wybitnie propagandowy i kłamliwy charakter nowego medium wziął się od pierwszych sylab wspomnianych gazet, których druk został wstrzymany.

2. Cele dydaktyczne:

- Rozszerzenie wiedzy dotyczącej najnowszej historii Polski, w tym szczególnie okresu stanu wojennego (odniesienie do PRK P6S_WG)
- Ukazanie jak okoliczności polityczne mogą wpływać na realia życia codziennego (odniesienie do PRK P6S_WK)
- Rozwinięcie umiejętności analitycznych dotyczących wyciągania wniosków o społecznych konsekwencjach wydarzeń historycznych (odniesienie do PRK P6S_UW)

3. Sugerowana literatura uzupełniająca:

I. Rakowski-Kłos, *Dzień przed*, Znak 2021

M. Maliszewska, *Zimny wiatr*, Księgarnia Akademicka 2023

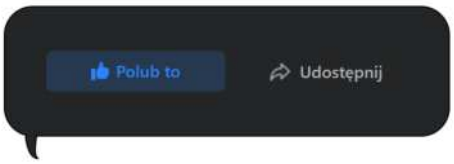
M. Maliszewska, B. Rewicka, *Kobiety Małopolskiej Solidarności*, Ogólnopolskie Stowarzyszenie Represjonowanych w Specjalnych Obozach Wojskowych w latach 1982–1983, 2012

Stan wojenny w Polsce 1981-1983, IPN 2003

MATERIAŁY DYDAKTYCZNE

Odcinek 41: Stan wojenny – doświadczenie pokoleniowe

Korzystając z materiałów, nie zapomnij o subskrypcji kanału „**Historia dzieje się!**” na Youtube:
https://www.youtube.com/@historiadziejesie2380
(obok przycisku „subskrybuj” naciśnij też dzwoneczek, by dostawać informacje o nowych odcinkach)





Prosimy – zalajkuj profil Facebookowy „**Historia dzieje się!**” i daj znać innym, jeśli program Ci się podobał (udostępnij):
https://www.facebook.com/Historiadziejesie

Materiały dydaktyczne opracował: dr Konrad Oświecimski
Opracowanie graficzne: Joanna Zawadzka

Publikacja sfinansowana ze środków budżetu państwa w ramach programu Ministra Edukacji i Nauki pod nazwą „Nauka dla Społeczeństwa” nr projektu NdS/537149/2021/2022, kwota finansowania 873 080 zł (całkowita wartość projektu).

zespół kierujący projektu:
dr Paweł Nowakowski
dr Łukasz Burkiewicz
dr Konrad Oświecimski
mgr Tomasz Konturek

Fundacja Ignatianum

MATERIAŁY DYDAKTYCZNE

Odcinek 41: Stan wojenny – doświadczenie pokoleniowe

Wykorzystane materiały ilustracyjne:

[1] Przemówienie telewizyjne gen. Wojciecha Jaruzelskiego 13.12.1981, https://pl.wikipedia.org/wiki/Stan_wojenny_w_Polsce_(1981%E2%80%931983)#/media/Plik:AGAD_Gen._Wojciech_jaruzelski_13_grudnia_1981_cropped.png ····· str. 2

[2] Spalenie radzieckiego czołgu w Pradze, 1968, https://pl.wikipedia.org/wiki/Interwencja_Uk%C5%82adu_Warszawskiego_w_Czechos%C5%82owacji#/media/Plik:10_Soviet_Invasion_of_Czechoslovakia_-_Flickr_-_The_Central_Intelligence_Agency.jpg ····· str. 2

[3] Pomnik górników kopalni „Wujek" w Katowicach, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Katowice_pomnik_g%C3%B3rnik%C3%B3w_kopalni_Wujek_43.jpg ····· str. 3

[4] Fragment filmu „Rozmowy kontrolowane", reż. S. Chęciński, źródło: YT/TVP Historia, https://www.youtube.com/watch?v=uOc7bpb_-jE (prawo cytatu) ····· str. 3

[5] Zachowany portal Główny Urząd Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk (cenzury), fot. Adrian Grycuk, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Zachowany_portal_G%C5%82%C3%B3wny_Urz%C4%85d_Kontroli_Prasy,_Publikacji_i_Widowisk_Liberty_Corner.JPG (lic. CC Attribution-Share Alike 3.0 Poland) ····· str. 3